

afdoende woordverklaring. En ook al kan Huygens het pronken met *obscuritas* niet altijd laten, over het algemeen blijkt dit *Hofwijck* zich veel toegankelijker te laten lezen dan in wetenschappelijke tekstitgaven (Eymael, Zwaan) of in een [facsimile van een] zeventiende-eeuwse druk. Herhaaldelijk moest ik de neiging onderdrukken regels over te schrijven om ze nog eens als citaat te gebruiken. Vooral de gesprekken met en van de passanten te water krijgen door het woordbeeld van de huidige spelling iets levendigs en reëls. De topografische informatie in het tweede gedeelte van het boek maakt het daarbij makkelijk en verleidelijk om de fictie van het gedicht te verankeren in de realiteit van de Voorburgse omgeving. Van Striens geresereerde, maar rijke inleiding, die de huidige kennis over het hofdichtgenre weergeeft, maakt overigens duidelijk dat zo'n leeshouding aan Huygens en het gedicht te kort doet. *Hofwijck* maakt deel uit van een klassiek-literaire traditie, en de dichter weet daarmee zo virtuoos te spelen, dat het vooral een tekst is geworden die over hemzelf gaat. 'Dat is vermoedelijk ook een van de redenen waarom het nog steeds gelezen kan worden' (p. 14).

Het oude motief van het overwicht van de dichtkunst op de beeldende kunsten inzake vitaliteit en levenskracht lijkt hier dus bevestigd te worden, in weerwil van de tamelijk florissante staat van het gebouwde Hofwijck van dit ogenblik. Ook de beide auteurs, Van Strien en Van der Leer, lijken het zo te voelen. De buitenplaatsgegevens worden hier namelijk gepresenteerd als tweede hoofdstuk, ná het gedicht, als een vorm van toelichting daarbij. De omgekeerde volgorde was niet goed denkbaar geweest.

Arie Jan Gelderblom

Van spiegels en uilen : facetten van het 18de-eeuwse Zuid-Nederlandse literaire leven / Jozef Huyghebaert.- Brussel : Studiecentrum 18de-eeuwse Zuid-Nederlandse letterkunde, 2002.- 131 p.; 25 cm.- (Cahier; no. 22)
Geen ISBN Prijs € 12,50

Jozef Huyghebaert behoort, zoals bekend, tot de kleine groep onderzoekers die zich beijveren het terrein van de zo deerlijk vergeten achttiende-eeuwse Zuid-Nederlandse letterkunde in kaart te brengen. In de reeks Cahiers die in dit kader is opgezet, is dit al het vierde door hem verzorgde deel. Dit keer gaat het niet om een monografie over een specifiek onderwerp of een teksteditie maar om, zoals de titel al aangeeft, een verzameling van losse verkenningen. De meeste daarvan zijn al eerder als artikel verschenen.

Achtereenvolgens komen aan bod: Het gebruik van de 'gothische' drukletter (onder de titel: 'De letter – Het negenblaaike'), het volksboek van Uilenspiegel ('Het boek – Uilenspiegel, Dammes aangenomen zoon. Gecensureerd dan wel'), een populaire anecdotenverzameling ('Het nieuwere boek – De Pastor van Lapscheure'), het thema van de Guldensporenslag in het jongerentoneel ('Het toneel – Een Guldensporenspel op de Groeningekouter'), Livinus Verkruyssen als toneeluitgever ('De uitgever van theaterstukken – Een handelaar in tijd en toneel'), de verklaring van de grillige curve van het aantal jaarlijkse volkstoneelopvoeringen ('De toneelvijand – het keerpunt 1777-78'), de populariteit van het zangspel ('Het zangspel – Jacob Toussaint Neyts en zijn IJverige Brugsche Jonckheijt'), de poppenspeler Bulteel ('Het poppenspel – De toneelman en poppenspeler Gerard Bulteel') en tot slot de op- en neergang van de georganiseerde dichtwedstrijd ('De dichters – de dichtwedstrijd van Rumbeke').

Met deze geschakeerde verzameling demonstreert Huyghebaert hoeveel interessants de literatuur en vooral ook het literaire leven van de achttiende-eeuwse Zuidelijke Nederlanden te bieden hebben, wanneer men bereid is de esthetische waarde niet voorop te stellen. De auteur treedt de lezer daarbij niet tegemoet als de strenge geleerde, maar als een enthousiaste gids. Hij slaat dan ook niet de toon van de wetenschappelijke verhandeling aan, hoe evident zijn kennis van zaken ook is, maar veeleer die van de informele causerie. Dat heeft zijn aantrekkelijke kanten maar maakt tevens dat zijn betoog niet altijd even transparant is. Ook laat hij zich soms verleiden tot disproportionele uitweidingen en herhalingen. Kortom, een wat grondiger bewerking van de artikelen bij de bundeling zou het boek ten goede zijn gekomen.

Deze kritische kanttekening doet geen afbreuk aan de waardering voor Huyghebaerts pio-

niersarbeid. Zijn verkenningen zijn allereerst even zoveel aanwinsten voor de studie van de Zuid-Nederlandse literatuur van de achttiende eeuw. Maar ook houden ze een uitdaging in aan de Noord-Nederlandse collega's. De Zuid-Nederlandse belangstelling voor het literaire leven op lokaal en regionaal niveau in deze periode is om zo te zeggen geboren uit de nood van het toentertijd nagenoeg ontbreken van een 'canonieke' Vlaamse letterkunde. In het Noorden deed dit probleem zich uiteraard niet voor. Maar de vraag is dan wel: was zo'n regionale literaire subcultuur (of -culturen) in de Republiek van de achttiende eeuw geheel afwezig of is het wachten nog op een herontdekking?

J.J. Kloek

Poëzie en proza / Guido Gezelle ; bezorgd door P. Couttenier en A. De Vos. – Amsterdam : Bakker, 2002. – 536 p. : ill. ; 25 cm. - (Delta)
ISBN 90-351-2015-9 Prijs: € 34,50

Met stille trom verscheen in 2002 het zevende deel in de Deltareeks, *Poëzie en Proza* van Guido Gezelle, bezorgd door P. Couttenier en A. de Vos. Er is althans in de Nederlandse media maar weinig aandacht aan besteed, anders dan bijvoorbeeld aan het kort daarop verschenen Jacob van Lennep deel (*De Roos van Dekama*) of het deel met Piet Paaltjens. Terwijl Gezelles poëzie een vermoedelijk groter stempel op de Nederlandse literatuur heeft gedrukt, dan het werk van Van Lennep. De eigenzinnige dichter inspireerde onder anderen Willem Kloos, Paul van Ostaijen en Jan Hanlo. Van Ostaijen noemde hem de voorloper van zijn zuiver moderne poëzie, iemand die het mysterie der sensabiliteit wist te verwoorden. Zijn gedichten kwinkelen ook nu nog als getsjilp van een zwerm mussen. Het werk van Gezelle was, in tegenstelling tot dat van een Van Lennep, ook in trek bij bibliofielen en verzamelaars. Zijn handschriften werden gekoesterd, en bewonderaars zorgden ervoor dat na zijn dood ook het gelegenheidswerk bijeengebracht werd. Kunstenaar Julius de Praetere drukte de *Kerkhofblommen* op een daartoe aangeschafte handpers: een juweeltje. Dit Deltadeel is, zoals altijd, volumineus en onhandzaam groot van formaat. Het heeft uiterlijk niets van de charme van een Pleiade, de Franse serie die toch als voorbeeld moet hebben gediend. Guido Gezelle, *Poëzie en Proza* bevat voor het grootste gedeelte (281 pagina's) poëzie, gekozen uit Gezelles gepubliceerde, al dan niet gebundelde werk, en uit de nalatenschap. Gezelles oeuvre is kolossaal. Toen in 1913, 14 jaar na Gezelles dood, zijn *Verzameld Werk* bij uitgeverij L.J. Veen gereed kwam, was er al sprake van 17 delen. Bezorger toen was Gezelles neef Frank Lateur, beter bekend als Stijn Streuvels die ook executeur-testamentair was van de nalatenschap. De huidige samenstellers kozen uiteraard voor de klassiekers, zoals 'Het Schrijverke' en 'Ego Flos', en maakten daarnaast een evenwichtige keuze uit Gezelles oeuvre, een keuze die 'de diversiteit en complexiteit' van het werk moet laten zien. Al bladerend door het Deltadeel, val je aldus van een gelegenheidsgedicht voor een bruiloft ('t is blijdschap en 't is treuren') in een lofdicht 'op krukken' of op de gierzwaluw. En na het wonderlijke 'De puid' ('De puid, weleer, beweert de fabelleer, zocht roekloos, al meteens, een elephant te wezen') volgt een fragment van Gezelles vertaling van Longfellow's *The song of Hiawatha*. Die variatie maakt, gecombineerd met de rustige opmaak het herlezen van Gezelle tot een feest. Er is naar gestreefd de 'verfijnde' typografie van Gezelle zelf (de wijze van inspringen bijvoorbeeld) correct weer te geven, want dat is voorheen in Gezelle-uitgaven veronachtzaamd. De ordening is in hoofdzaak chronologisch. De samenstellers geven achterin ruimschoots commentaar, want: 'De hoge moeilijkheidsgraad van Gezelles' taal, waardoor zijn teksten voor veel lezers vrijwel onbegrijpelijk zijn, maakt een uitvoerige woordverklaring noodzakelijk'. Dus worden 'geruchte' (lawaaï) en 'Ave Maria' (weesgegroet) vertaald. Ook geven ze nauwkeurig aan wat als basistekst gediend heeft, alsmede drukgegevens, datering, en soms een korte aanduiding van de achtergrond van de tekst. Zo komt het lawaaï van de weesgegroetjes voor in 'De doolaards in Egypten', een vertaling van J.M. Neale door Gezelle, die oorspronkelijk als feuilleton in het tijdschrift *Rond den Heerd* (1865-1866) was verschenen. Gezelle had de tekst ten behoeve van de heruitgave in 1897 gezuiverd van 'misdruk, schuimwoorden en ondietsche wendingen'. Eens te meer vraagt men zich af waarom de samenstellers ook uit Gezelles proza enkele proeven (50 bladzijden)